

Jagers en verzamelaars hv123

Auteur	VO-content
Laatst gewijzigd	25 januari 2017
Licentie	CC Naamsvermelding-GelijkDelen 3.0 Nederland licentie
Webadres	https://maken.wikiwijs.nl/62206

Dit lesmateriaal is gemaakt met Wikiwijs van Kennisnet. Wikiwijs is hét onderwijsplatform waar je leermiddelen zoekt, maakt en deelt.

Inhoudsopgave

Jagers en verzamelaars

Vooraf

Stap1

Stap2

Stap3

Stap4

Stap5

Stap6

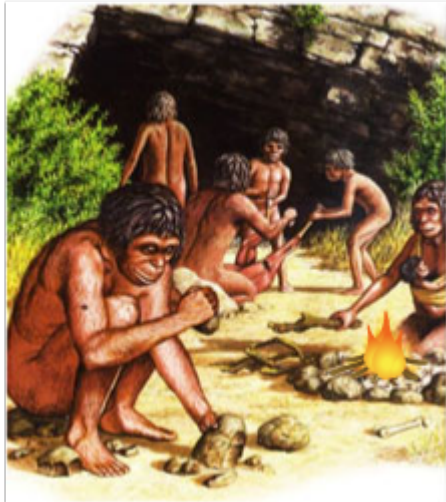
Extra: Ivoorl

Begrippenlijst

Over dit lesmateriaal

Jagers en verzamelaars

Vooraf

De eerste mensen leefden van de jacht en van alles wat zij onderweg aan eetbaars vonden. Daarom worden ze jagers-verzamelaars genoemd.

In deze opdracht staat de **levenswijze van de jagers-verzamelaars** centraal.

Aan het eind van deze opdracht kun je:

- uitleggen wat wordt bedoeld met de prehistorie.
- vertellen dat de eerste mensen leefden in Afrika.
- op een kaart aangeven hoe de mensen zich vanuit Afrika hebben verspreid over andere delen van de wereld.
- beschrijven wat de nomadische levenswijze van jagers-verzamelaars inhield.

Eindproduct

Als eindproduct van deze opdracht maak je samen met een klasgenoot een **kruiswoordpuzzel**. In de kruiswoordpuzzel komen minimaal 10 woorden die te maken hebben met de levenswijze van jagers-verzamelaars.

Beoordeling

Jullie krijgen een goede beoordeling voor de opdracht als:

- De kruiswoordpuzzel **minimaal 10 woorden** bevat.
- De **omschrijvingen** op de juiste manier naast de puzzel staan.
- De puzzel niet te makkelijk en niet te moeilijk is; de puzzel moet door klasgenoten te maken zijn.
- De kruiswoordpuzzel er **verzorgd** uit ziet.
- De kruiswoordpuzzel **op tijd** klaar is.

Activiteiten

Stap	Groepsgrootte	Activiteit
Stap 1	Alleen	Kennisbank 'Jagers-verzamelaars' bestuderen + vragen beantwoorden.

Stap 2	Alleen	Kennisbank 'Eerste mensen' bestuderen + vragen beantwoorden.
Stap 3	Alleen	Woordweb maken bij de informatie uit Kennisbank 'Jagers-verzamelaars'.
Stap 4	Alleen	Toets 'Jagers en verzamelaars' maken.
Stap 5	Samen	Eindproduct maken: kruiswoordpuzzel.
Stap 6	Samen	Afronding + beoordeling.

Benodigheden

Geen bijzonderheden.

Tijd

Voor deze opdracht heb je 1 lesuur nodig.

Stap1

Inleiding

Voor deze opdracht maak je gebruik van het onderdeel 'De levenswijze van jagers-verzamelaars'

KB: [Jagers-verzamelaars](#)

Lees de **inleiding** en kies bij de volgende vragen het juiste antwoord.

1. Hoe noem je de tijd voordat mensen geschreven bronnen nalieten?
 - Prehistorie
 - Eerste geschiedenis
2. Maak de zin af.

Van de eerste mensen zijn er geen geschreven bronnen, daarom ...

 - wordt er veel verzonnen over de levenswijze van de eerste mensen.
 - worden overblijfselen van de mensen uit de oertijd onderzocht om iets over hun leven te kunnen vertellen.
3. Wat doet een archeoloog?
 - Een archeoloog bestudeert de geschreven bronnen uit een periode.
 - Een archeoloog probeert aan de hand van overblijfselen het verleden in beeld te brengen.

Stap2

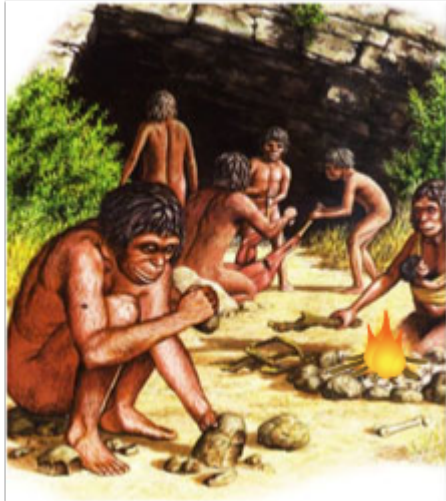
Verspreiding eerste mensen

Lees nu in de Kennisbank de informatie over de **Verspreiding van de eerste mensen** en beantwoord de vragen.

KB: [Eerste mensen](#)

1. In welk werelddeel leefden de eerste mensen?
 - Azië
 - Afrika
2. Hoe wordt de tijd van 2,5 miljoen jaar geleden tot ongeveer 7000 jaar geleden wel genoemd?
 - Steentijd
 - Bronstijd
3. Wat is de juiste volgorde?
 - Homo Habilis – Homo Erectus – Neanderthaler – Homo Sapiens
 - Homo Habilis – Neanderthaler – Homo Erectus – Homo Sapiens
4. Wat is de betekenis van Homo Erectus?
 - Verstandige mens
 - Rechtopstaande mens
5. Wanneer leefden de Neanderthalers?
 - 230 000 jaar geleden
 - 2,5 miljoen jaar geleden

Stap3

Jagers en verzamelaars

Je hebt vast wel eens een **woordweb** of **woordspin** gemaakt.

In een woordweb staat het onderwerp in een cirkel in het midden. Vanuit het onderwerp teken je pijlen naar deelonderwerpen. Ook de deelonderwerpen kun je soms weer onderverdelen in aparte aandachtspunten.

Lees nu in de kennisbank de informatie over de **Jagers en verzamelaars**.

KB: [Jagers-verzamelaars](#)

Verwerk nu de informatie uit de kennisbank over de Jagers en verzamelaars in een woordweb.

Je kunt je woordweb op papier maken, maar je kunt ook kiezen voor digitaal, bijvoorbeeld met behulp van het programma [bubbl.us](#)

Stap4

Toets

Voor je begint aan de afsluiting maak je de toets 'Jagers en verzamelaars'. De toets bestaat uit een aantal gesloten vragen.

Als je alle vragen beantwoord hebt, zie je je score. Je krijgt van de vragen die je fout hebt, het goede antwoord te zien.

Klik op de knop 'Toets' om te beginnen:

Jagers en verzamelaars

kn.nu/7n8yc

1

Waar of niet waar?

De prehistorie is de periode voordat mensen geschreven bronnen nalieten.

- a. Waar
- b. Niet waar

2

In welk werelddeel leefden de eerste mensen?

- a. Afrika
- b. Azië
- c. Amerika

3

De Neanderthaler leefde in het Midden-Oosten en in het zuiden en midden van Europa.
Wanneer leefde de Neanderthaler?

- a. Tussen 2,5 miljoen jaar en 1,9 miljoen jaar geleden
- b. Tussen 230.000 en 130.000 jaar geleden
- c. Tussen 7000 en 2000 jaar geleden

4

Wat wordt bedoeld met:

Jagers-verzamelaars hadden een nomadische levenswijze.

- a. Jagers-verzamelaars leefden van de jacht en van alles wat zij aan eetbaars vonden.
- b. Jagers-verzamelaars leefden nooit lang op één plek.

5

Hoe wordt het volk genoemd dat aan het einde van de ijstijd in Nederland woonde?

- a. Toendrabewoners
- b. Rendierjagers
- c. Mammoetjagers

6

Rond welke periode en waar ontstonden de eerste landbouwnederzettingen?

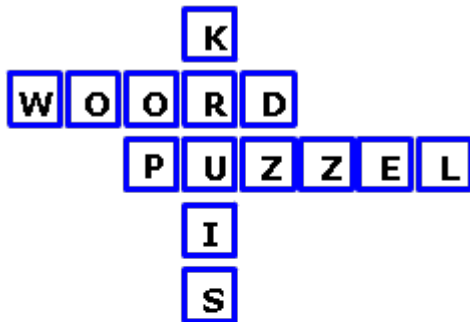
- Ongeveer 11.000 jaar geleden in Afrika.
- Ongeveer 11.000 jaar geleden in het Midden-Oosten.
- Ongeveer 8.000 jaar geleden in Afrika.
- Ongeveer 8.000 jaar geleden in het Midden-Oosten.

7

Rond welke periode en waar ontstonden de eerste landbouwnederzettingen in Nederland?
En hoe heette die cultuur?

- Ongeveer 7.000 jaar geleden in Drenthe. De Bandkeramische cultuur.
- Ongeveer 7.000 jaar geleden in Zuid-Limburg. De Bandkeramische cultuur.
- Ongeveer 3.000 jaar geleden in Drenthe. De trechterbekercultuur.
- Ongeveer 3.000 jaar geleden in het Zuid-Limburg. De trechterbekercultuur.

Stap5

Eindproduct

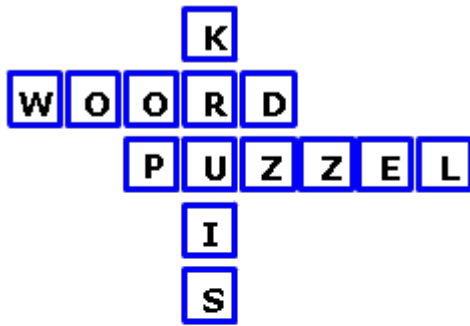
Je gaat samen met een klasgenoot een **kruiswoordpuzzel** maken.

Een kruiswoordpuzzel is een creatieve manier om begrippen en hun omschrijvingen te presenteren. Door in een patroon van vakjes de letters van woorden in te vullen is de puzzel op te lossen. De antwoorden worden meestal gegeven aan de hand van omschrijvingen. Maar je kunt bijvoorbeeld ook een afbeelding als omschrijving gebruiken.

Jullie kruiswoordpuzzel gaat over de levenswijze van jagers-verzamelaars.

- Zoek woorden en afbeeldingen op die passen bij dit onderwerp.
- Maak van ieder woord een (korte) omschrijving.
- Maak nu het hokjespatroon en schrijf de omschrijvingen erbij.

Stap6

Afronding

Kopieer de puzzel één of twee keer en laat de puzzel oplossen door een of twee klasgenoten.
Vraag om commentaar op jullie puzzel.
Natuurlijk proberen jullie ook een puzzel van jullie klasgenoten op te lossen.
Geef op een positieve manier feedback aan jullie klasgenoten.

Bekijk onder 'Vooraf' nog even de beoordelingscriteria.
Voldoet de kruiswoordpuzzel aan de beoordelingscriteria?
Pas de puzzel eventueel nog iets aan.

Klaar?

Laat de puzzel beoordelen door de docent.

Extra: Ivoorl

Leerlingen voor leerlingen

Op de website www.ivoorl.nl vind je verschillende video's die door leerlingen voor leerlingen zijn gemaakt.

Hieronder staan een paar video's die goed passen bij dit thema.
Bekijk de video's. Kun je de video's goed volgen?
Bespreek de inhoud van de video's met een klasgenoot.

Video: [IJstijd](#)

Video: [Archeoloog](#)

Let op:

Als je een video wilt stoppen, druk dan eerst op de stopknop en klik dan de popup weg.

Begrippenlijst

[Prehistorie](#)

De prehistorie is de tijd waaruit geen geschreven berichten bewaard zijn.

[IJstijden](#)

Perioden van ijzige kou waarin het land in het noorden van Europa bedekt is met ijs.

[Nomadische levenswijze](#)

Mensen hebben geen vaste woonplaats maar trekken rond en leven van wat de natuur te bieden heeft.

[Jagers-verzamelaars](#)

Jagers-verzamelaars leven als nomaden. Zij leven van de jacht (jagers) en van producten uit de natuur, zoals vruchten en wortels (verzamelaars).

[Toendra/Toendraklimaat](#)

Een boomloos gebied in koude streken waar grassen, mossen en dwergstruiken groeien. In de koudste maanden is de temperatuur op de toendra onder de $-3\text{ }^{\circ}\text{C}$, in de warmste maanden tussen 0 en $10\text{ }^{\circ}\text{C}$.

[Lage Landen](#)

Omschrijving van het huidige Nederland en België, toen deze landen nog niet bestonden.

[Mammoeten](#)

Grote dieren met een dikke vacht, die leefden op de toendra's. Omstreeks 4000 jaar geleden zijn ze uitgestorven.

[Rendieren](#)

Hertachtige dieren, die in kuddes over de toendra's zwerven. In warmere tijden trekken ze zich terug in het noorden van Scandinavië.

[Rendierjagers](#)

Jagers-verzamelaars die de kuddes van rendieren volgen om in hun levensonderhoud te voorzien.

[Grotschilderingen](#)

In de prehistorie werd kunst gemaakt in de vorm van grotschilderingen.

Over dit lesmateriaal

Colofon

Auteur	VO-content
Laatst gewijzigd	25 januari 2017 om 13:39
Licentie	Dit lesmateriaal is gepubliceerd onder de Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 3.0 Nederland licentie. Dit houdt in dat je onder de voorwaarde van naamsvermelding en publicatie onder dezelfde licentie vrij bent om:

- het werk te delen - te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat
- het werk te bewerken - te remixen, te veranderen en afgeleide werken te maken
- voor alle doeleinden, inclusief commerciële doeleinden.

[Meer informatie over de CC Naamsvermelding-GelijkDelen 3.0 Nederland licentie](#)

Aanvullende informatie over dit lesmateriaal

Van dit lesmateriaal is de volgende aanvullende informatie beschikbaar:

Leerniveau	VWO 2; HAVO 1; VWO 1; HAVO 3; VWO 3; HAVO 2;
Leerinhoud en doelen	Levenswijze van jagers en verzamelaars; Leven van jagers in de prehistorie; De tijd van jagers en boeren (tot 3000 v C); Geschiedenis;
Eindgebruiker	leerling/student
Moeilijkheidsgraad	gemiddeld
Studiebelasting	1 uur en 0 minuten
Trefwoorden	leerlijn, rearrangeerbare